

LOLITA

NEKALTYBĖS IR NEDORYBĖS MIŠINYS

stiliaus ir įvaizdžio kūrėjas, mados analitikas
Konstantinas Bogomolovas

Lolita – sutrumpintas ispaniškas Doloresos vardas. Taip Vladimiras Nabokovas pavadino savo romano „Lolita“, išvydusio šviesą 1958 metais Amerikoje, pagrindinę veikėją. Skandalingo siužeto ir erotinių scenų dėka romanas akimirksniu tapo bestseleriu... Šiandien atsiranda nemažai žmonių, neskaičiusių romano, tačiau Lolitos vardą žino visi. Vargu ar galėjo V. Nabokovas numatyti, kad jis suteiks vardą vienam kultinių XX-ojo amžiaus antrosios pusės įvaizdžių. Ir XXI-ajame amžiuje Lolitos įvaizdis – vis dar mados viršūnėse.

BRIGITTE BARDOT
1955 METAIS KANUOSE

Lengva V. Nabokovo ranka sukurtas paveikslas, pasauliui išgirdus provokuojančią jaunos mergaitės ir pagyvenusio vyro meilės istoriją, peržengė literatūrinio žanro rėmus. Matyt, įvyko kažkoks sutapimas: visuomenė, kurioje 1950 metų pabaigoje prasidėjo iki tol nematytas jaunimo maištas, pamėgo šią literatūrinę veikėją ir pavertė ją mados ikona. Galima sakyti, Lolita netgi tapo hipių, pasisavinusių iš jos mėgavimosi savimi infantilumą kartu su nepaklusnumu ir jūžulumu, įvaizdžio skelbėja.

Tam, kad pavirstų madingu produktu, įvaizdžiui būtinas vaizdinis įsikūnijimas. Tai įvyko 1962 metais pasirodžius Stenlio Kubriko filmui „Lolita“, kuriame debiutavo Sue Lyon. Būtent jos išvaizda, filmui pasirodžius ekrane, tapo pirmuoju gausių pamėgdžiojimų pavyzdžiu.

Bet kas gi tokio ypatingo slypi šioje merginoje – paauglėje? Paslaptis paprasta: nekaltybės ir nedorybės mišinys. Kampuoto vaikiškumo ir seksualinės provokacijos, bejėgiškumo ir iššūkio, mokyklinės sunkelės ir lūpų dažų derinys. Kiekviena šių sudedamųjų dalių buvo žinoma pasauliui ir anksčiau. Pavyzdžiui, *Baby Look* („mergina – vaikas“) baltomis kojainėmis, pūstomis rankovėmis ir rausvu saldainiu. Arba jos priešingybė *Bad Girl* („bloga mergaitė“) vulgariu makiažu, su cigarete. Tačiau Lolita šias priešingybes sujungė į anksčiau neregėtą sprogstamąjį mišinį.

Septintojo dešimtmečio viduryje Lolitos įvaizdžio bruožais jau naudojosi dauguma aktorių, dainininkių ir modelių.

KADRAS IŠ STENLIO KUBRIKO FILMO „LOLITA“. JAMES MASON IR SUE LYON

Visų pirma, Twiggy – nekaltomis lūpomis, išsigandusio vaiko žvilgsniu ir tyčia padarytu „purvinu“ akių makiažu. Brigitte Bardot, derinusi vaikišką kaprizingumą su seksualiniu išsilaisvinimu. Jane Birkin, Mia Farrow, Catherine Deneuve...

Galų gale Lolitos įvaizdžiu pasinaudojo ir ji tirazavo septintojo dešimtmečio komercinė mada. Juk būtent tuo metu pirmą kartą atsiranda įžymusis mini sijonas! Lengvai klišinis, labai trumpas, jis primena ikimokyklinio amžiaus mergaičių drabužius ir kartu yra atvirai seksualus. Bejėgis vaikiškumas ir neprisidengtas natūralizmas. Nekaltybė ir nedorybė. Ką gi, idealus apsimitimas Lolita.

Tačiau bet koks madingas gaminyš anksčiau ar vėliau tampa senamadiškas. Lolitos įvaizdis išeina iš mados jau aštuntojo dešimtmečio viduryje. Sue Lyon ir Twiggy užaugo. O būti Lolita, kai tau daugiau kaip 30, – absurdiška ir apgailėtina.

Nauja karta, gavusi seksualinę laisvę, dėl kurios kovojo hipiai, „baby boomers“ ir septintojo dešimtmečio lolitos, seksualumu naudojosi jau kaip norma. Joje jau

nebuvo nei protesto, nei provokacijos, nei neprieinamumo ir neteisėtumo pagundos. Aštuntojo dešimtmečio disko stilius seksualumą atveda iki didžiausio atvirumo, tačiau daro jį ir tikrą, „suaugusį“ – susiformavusį. Jame išnyksta vaikiškumas, o kartu su juo – ir nedorovingumas.

Šis įvaizdis vėl grįžta dešimtajame dešimtmetyje – mada, kartu su istorija, pasisuka spirale. Praėjo 30 metų – išaugo pirmųjų lolitų vaikai. Jie, kaip būdinga jauniems, kritikuoja tėvus: viskas, kas vyko aštuntajame–devintajame dešimtmetyje, jaunajai kartai atrodo per daug buržuaziška, per daug tiesu, per daug tikra.

Amerikiečių dizaineris Calvinas Kleinas vienas pirmųjų pajuto naujas dešimtojo dešimtmečio nuotaikas ir pateikė pasauliui atgimusį Lolitos įvaizdį bei jį įkūnijančią „kampuotą“ anglę Kate Moss. Būtent jis, padarydamas šią merginą savo reklaminių kampanijų ir mados pasirodymų pagrindine veikėja, pavertė ją supermodeliu. Užtenka prisiminti skandalingą vyriško aromato „Obsession“ reklamą, kurioje Kate Moss pasirodo apsinuoginusi gulėdama ant juodos odinės sofos. Sofa vyriškai sunki ir

lakoniška, apnuogintas pusiau vaikiškas kūnas ant jos atrodo beveik nekaltas, tačiau... šiame keistame derinyje visiškai aiškiai įskaitoma pagrindinė Lolitos įvaizdžio tema: nekaltybės ir nedorybės kontrastas! Ir, nors Kate Moss tada jau buvo 18 metų, Calviną Kleiną netgi buvo bandyta apkaltinti pedofilijos propaganda.

Kate Moss, kurią neretai vadina „naująja Twiggy“, dėka dešimtajame dešimtmetyje modelių versle įvyksta tikra revoliucija. Modelių agentūrų durys atsiverė penkioliktmetėms mergaitėms, ir nepriekaištingoms subrendusioms gražuolėms teko pasispauti, o paskui ir visai išeiti į pensiją.

Ant Lolitos įvaizdžio populiarumo bangos dešimto dešimtmečio viduryje iškyla jaunos prancūzų aktorės ir dainininkės Vanesos Paradis žvaigždė. Ryškiausi pavyzdžiai – jos vaidmenys filmuose „Baltosios vestuvės“ ir „Eliza“, kuriuose Vanesa labai tiksliai, tačiau be jokios „retro“ užuominos atkūrė angeliškos nekaltybės

ir velniško nedorovingumo harmoniją.

Ir pagaliau 1997 metais pasirodo dar viena V. Nabokovo romano „Lolita“ ekranizacija – su pagrindinius vaidmenis atliekančiais Jeremiu Ironsu ir Dominique Swain. Dėl meninių filmo vertybių kilo nemažai ginčų. Bet viena nekėlė jokių

**Lolitos įvaizdyje slypi kontrastai:
kampuotas vaikiškas kumas
ir seksualinė provokacija,
bejėgiškas kumas ir iššūkis, mokyklinės
suknelės ir lūpų dažų derinys.**

abejonių: Lolitos įvaizdis buvo vizualiai nepriekaištingas ir visiškai šiuolaikiškas, netgi galima sakyti – madingas komercine prasme. Lolita su vaikiškomis kasytėmis ir bjauria dantų plokštele guli ant žolės, apsirengusi atvirai priglundusią prie kūno šlapią suknelę. Lolita mokykline suknele begėdiškai ir natūraliai pakėlė koją, norėdama nusilakuoti nagus. Lolita sėdi ant lovos

krašto – vaikiškai bejėgė ir su nekaltai baltais naktiniais marškiniais, o ant jos lūpų užtepti raudoni lūpų dažai... Na, tiesiog paruošti paveikslėliai madų žurnalams!

Vėlesni Lolitos įvaizdžio pavyzdžiai būtų mergaitės iš TATU dueto ir dainininkė Avril Lavigne. Naujojo amžiaus pradžioje jos sukūrė šiuolaikiškesnį šio įvaizdžio variantą, nekopijuodamos nei Sue Lyon, nei Twiggy, nei Kate Moss. Lolitos įvaizdis stipriai įsitvirtino madoje ir tapo jaunimo klasika.

Šiandien jis mums atrodo ne toks pavojingas, kaip buvo prieš 40 metų. Dabar tai jau tampa norma. Lolitos įvaizdis jau nustojo būti priemonė suaugusiam vyrui suvilioti – tai vakarykščio vaiko būdas išreikšti save.

Tai įvaizdis, kuris visada įdomus savo galimybe sudaryti kontrastus, sumaišyti vaikiškumą su seksualumu, teisingumą su provokacija, kuris neturi nė vienos klischės, tačiau egzistuoja daugybė galimybių atrasti vis naujus ir naujus receptus. Jį gali sustabdyti vienintelis dalykas. Amžius. ■

